

Bijeenkomsten onder den Boerenstand aan de Vechtstreek.

Reeds van oudsher, onderscheidde zich de boerenstand aan de Vechtstreek, van die van het Gooi en de Veluwe, door buitengewone welvaart, die toe te schrijven is aan het bijzonder goede land, zoodat dan ook in deze streek het boerenbedrijf overwegend is.

Tal van boerenplaatsen werden door opeenvolgende geslachten bewoond, waardoor vele gewoonten en gebruiken tot voor bijna 50 jaar geleden, nog in zwang waren, en sommige steeds nog gelden.

Eigen aan dezen stand en landstreek waren vooral de gebruiken bij trouw en begrafenissen, en niet minder bij feestelijke samenkomsten.

Zoo waren er b.v. regelen, waarop de boeren elkaar met vrouw en kinderen kwamen bezoeken. Op twee tijden in het jaar, dadelijk na de groote schoonmaak, als de koeien in het land zijn, en later als het hooi binnen is, — de komkommertijd voor de boeren, — òf wel laat in 't najaar na de slacht, gingen zij bij elkander op bezoek. Reeds vroeg in den morgen werd het Utrechtsch wagentje, welks typische vormen men gelukkig nog menigmaal ziet, ingespannen. Nu zijn er niet veel meer van die echte ouderwetsche, zonder zijportieren, waarin men over de voorbank moest stappen om als passagier achterin te geraken, en die zelfs het ronde achterraaije misten, waardoor men zoo aardig den afgelegden weg kan overzien.

's Morgens om tien uur werden de gasten reeds verwacht. Baas en vrouw in Zondagsch thuispak, d. w. z. de baas niet met 't wit voor en de vrouw met de muts, niet met de kap.

De Utrechtsche kap flatteert niet zoo als die uit andere streken. Op het voorhoofd aan beide zijden drie of vier kleine gemaakte haarkrulletjes — vorm kanonnen — gewoonlijk niet dikker dan een potlood, en daarnaast precies op de slapen, rechtstandig uitstekende, de boeken, waar-

aan de gouden al of niet met juweelen versierde bellen, - en dwars over het voorhoofd, de naald.

Deze kap hadden de gasten op, die bij zoo'n gelegenheid hare schatten tentoonstelden: zijden japonnen, en dito boezelaars, juweelen, goud en koralen, — aangezien het alleen aan eene boerin geoorloofd is, overdag juweelen te dragen.

Die ver af woonden kwamen gewoonlijk een half of heel uur te laat aan; de knecht of een der kinderen stond op den uitkijk om hunne komst aan te kondigen. Dan kwamen baas, vrouw, kroost en wat er al reeds aan familie en vrienden was, naar buiten, om de nieuw aangekomenen te verwelkomen. Het aantal gasten wisselde gewoonlijk tusschen twaalf en twintig.

Als allen uitgeladen waren en het laatst van allen den traditioneerden tulband, die als geschenk werd medegebracht, gaf de boer de teugels aan den knecht of aan één der zoons, die het gerij wegbracht. Het paard, meestal in een weide, waarin geen ander paard liep, omdat men niet wist of ze harmonieeren zouden; het wagentje, naar gelang het weer, binnen of buiten het koetshuis.

Waren allen gezeten, dan presenteerde de baas aan de mannen sigaren en de vrouw aan de vrouwen een „brokkie” vuur in de stoof, want „in zoo'n wagentje krijg ie gerust kouwe beenen”, — aan de Vecht noemt men voeten altijd beenen — en verder aan ieder, koffie met koekjes en taartjes, het zoogenaamde „voorkopje”. Onderwijl werden de familiebelangen, de kinderen, het doopen, vrijen, trouwen, dorpschandaaltjes, kraam- en sterfgevallen behandeld. Als het twaalf uur was, bleef de koffie, maar de taartjes werden vervangen door brood met toebehooren, zeer overvloedig.

Alle vrouwen smeerden en belegden voor hun eigen man en kinderen. De kinderen werden gewoonlijk achter tafel gezet.

Als deze „eterij” afgelopen was, ging men met zijn gasten „bouwen”, de baas met de zijnen de wei eens in, naar de koeien en het hooiland kijken, dan naar de schuur en de varkens, de kaas en den tuin. De vrouw leidde de haren, door het huis, toonde de mooie gewitte en geroodselde stal, — de roem der boerderij, — de schuren, de kaaskamer en den kelder; daarna de pronk- en opkamer en nam daarbij allervriendelijkst de verwachte loftuitingen in ontvangst, die soms al schertsend gegeven werden: „wat is het hier toch een smerige boel”, enz.

's Zomers was de ontvangst in het zomerhuis, — ook iets eigenaardigs voor de Vechtstreek, — 's winters in de woonkamer, waarin de bedsteden voor de ouders en kinderen waren, gewoonlijk „keuken” geheeten, hoewel het fornuis er niet stond. Het fornuis stond in het achterhuis, het afgeschutte en met een houten vloer belegde gedeelte van den stal. Alle feesten werden in de „keuken” gevierd. De pronkkamer werd nooit gebruikt, — slechts bekeken en bewonderd; alleen, wanneer er groote dochters in huis waren, zaten die daar Zondagsmiddags om de veertien dagen weleens met hun vrijer.

Waren allen weer in de keuken terug, dan werd er geborrelt en om half vier gedekt. De soep ging vooraf, waarvan, volgens oud gebruik, elke gast zichzelf bediende. Wat de maaltijd verder betreft, de boerin houdt niet van verrassingen, maar zet alle gerechten tegelijk op tafel, zoodat de gasten weten, waar zij zich aan te houden hebben. Ook hing de volgorde der spijzen van ieders smaak af; begon één van hen met rollade, dan namen de anderen gewoonlijk dat ook het eerst.

Men gebruikte wel een tafellaken, maar geen servetten. In vele gezinnen werd eerst op alle borden een lepel jus gediend, dan groente en eindelijk vleesch. Het eetgerij bestond uit blankgeschuurde stalen vorken en tinnen lepels.

Dan volgde sla met eieren, en al gaf eene boerin, die erg netjes wilde doen, een bordje rond voor beentjes of kluijjes, — eierdoppen kwamen steeds op het tafellaken te land.

De mannen trokken, voor zoover ze dit niet reeds eerder gedaan hadden, hunne jassen uit, omdat ze het, door het vele eten te warm kregen.

Er werd niets aan tafel geschonken.

Als de eetpartij tegen 6 uur was afgelopen, ging het gesprek wel door, maar sommigen knapten bedektelijk een uiltje. Bij de vrouwen deed het zilveren lodderijndoosje de ronde van neus tot neus; sommigen veegden met het sponsje hun voorhoofd af, — en ook de eau de cologne flacons met zwaar gouden doppen gingen herhaaldelijk rond.

De oudste mannen liepen kwansuis eens even naar het achterhuis, maar eigenlijk om ergens even stil te gaan zitten slapen.

De gastvrouw liet gauw thee zetten, want tegen zeven of acht uur wilde men weg. De boeren rijden niet graag in

donker, omdat zij soms nog een tocht van eenige uren hebben, vóórdat ze thuis zijn. Enkele gasten waren er, die tusschen de thee en het wegrijden nog kans zagen, een paar broodjes met vleesch te verorberen.

De tijd van het oude rijmpje:

„Vermijd de boerenfeesten, want ze zijn zelden zoo goed
Of het kost iemand zijn bloed,”

is voorbij, maar zoolang boeren bij elkaar zijn, doen ze niets anders, dan zich voeden.

Bij het weggaan gaf de vrouw een foonje aan de meid, en de baas aan den knecht, men bedankte voor den genoegelijken dag, en gastheer en vrouw werden aangemaand, hun „schaai spoedig te komen inhalen”.

Het inpakken in de wagentjes geschiedde weer in dezelfde volgorde als 's morgens, uitgezonderd den tulband, die vervangen werd door eenig lekkers voor de thuis geblevenen, en de gasten werden met hetzelfde ceremoniëel als 's morgens bij de ontvangst uitgeleide gedaan.

De terugreis ging op dezelfde manier als de heenrit, alleen werden er veelal een paar kinderen wagenziek, tengevolge van het overmatig eten.

Als deze bezoeken 's winters na de slacht herhaald werden, dan wachtte men op lichte maan voor de thuisreis.

In de maanden Januari tot Maart, als er geen kaas gemaakt werd, omdat de koeien droog stonden, — d. w. z. geen melk geven omdat ze eerstdaags kalveren moeten, — welke gezinsvermeerdering, nu de melk naar de fabrieken gaat, meer over het geheele jaar verdeeld is, omdat de boeren nu zorgen, steeds dezelfde hoeveelheid melk te kunnen leveren, — was het de tijd voor uitgaan of gasten vragen, hetgeen genoemd werd „die is uit vastelavonden”, of „ze krijgen vastelavondgasten”.

„Vastelavonden” beteekende niet den Vastenavond (de avond vóór de vasten) vieren, maar was bij de Protestantsche boeren den naam voor gezellige bijeenkomsten omstreeks dien tijd.

Dit was een feest voor jongelui, de meisjes werden uitgenoodigd op de thee na het middageten om vier uur, en de jongens om op het „half achte” te komen.

De jonge meisjes haalden elkaar af, eigenlijk omdat niemand alleen binnen durfde komen, en hoewel ze anders in hun daagsche

kleeren gewoon het achterhuis (de deur opzij van den koestal) in en uit liepen, vonden ze het, nu ze hun Zondagsche kleeren aan hadden met de kap op, en zooveel mogelijk met allerlei fraais behangen, toch „erg” eng om alleen binnen te gaan.

Na veel duwen en disputeeren ging eindelijk de oudste naar binnen met „dag vrouw, je mot de groeten hebben van vader en moeder”.

Na het afdoen van hoed en mantel, die om beurten door allen werden bewonderd, kwamen ze in de „keuken” te zitten, op een rij naast elkaar aan de eene zijde der tafel, terwijl de rij stoelen aan den overkant geheel vrij bleef voor de jongens, die op het „half achie” zouden komen, omdat het vee nog eerst gevoerd moest worden.

Zij begonnen dadelijk verwoed te haken of te breien (het handwerkje, dat ze medegenomen hadden), omdat ze niet wisten waar hun handen anders te bergen, en keken elkander aan, wie het eerst het gesprek beginnen zou. Dit liep gewoonlijk over de meid en den knecht, de dorpschandaaltjes en het aan kant maken van de wasch.

Om half acht kwamen de koffie, de boterhammen en de jongens, die hunne plaatsen op de ledige stoelen innamen. Chacun zocht zich eene chacune, die zijn broodje smeeren wilde; dit was altijd een durf, want wie zijn broodje smeerde, was voor den heelen avond zijn dame, en dikwijls ook voor geheel het leven. Nam een meisje deze taak te vlug op zich, dan werden door de anderen blikken gewisseld en veelzeggende stootjes tegen elleboog of knie gegeven.

De baas kwam nu ook binnen en ging naast de vrouw zitten, het onderwerp van het gesprek veranderde en ging nu over den bouw, het kalveren van de koeien, het veulen van het paard, de zog met de keuen, het voeren enz. enz., en met de grootste kalmte werden er hier nu dingen behandeld, die anders niemand in de gedachten zoude komen, in het bijzijn van jonge meisjes te noemen.

Na alloop hiervan, ging de baas met de jongens het achterhuis eens in, naar de beesten kijken en tegelijk bespreken welke spelletjes er gedaan zouden worden, en de vrouw naar het fornuis om een gebak klaar te maken, dat warm opgediend moest worden, b.v. wafelen, appelkoekjes etc., en het oude spreekwoord: „hij of zij heeft het zoo druk als de pan te vas-

telavond", is zeker hiervan afkomstig en zeer veel zeggend. — Hierbij werd dan warme punch geschonken.

Ondertusschen ging men spelen, eerst schimmelen of klok en hamcr, waarbij soms zeer grof gespeeld werd, dan pand verbeuren en inlossen, waarbij alle jongens en meisjes wisten waar het om te doen was, en slofje onder, en dan tot afscheid een „patertje langs den kant". Soms duurde zoo'n feest tot twee uren, half drie.

Tot dansen kwam het zelden bij zulke feesten, dat ging beter in de herberg bij oranje feesten, het inhalen van den burgemeester of iets dergelijks.

Dan werd er gedanst, of liever gehost, het beroemde realistische :

Hak wat op den ketel, ketel.

Hak wat op den ketel.

Als er dan hoog en laag, schief en graag gehakt was, draaiden twee paren, elkaar kruiselings bij de hand genomen hebbende, bij het refrein „hak wat op den ketel, ketel" etc. in het rond en gingen bij het eind van het lied op de plaats van het achterste paar staan.

Of wel het meer lyrische romantisch-ridderlijke :

Ik heb mijn geld op hoopen gesteld, etc.

en bij „Ziedaar, schoone Jonkvrouw", maakte zij een buiging ; bij het volgende : „Daar heb je m'n hand tot trouw", boden zij hun linkerhand aan, en dan bij „en daarop, zoo zoen ik jou", volgde een algemeene omhelzing — en soms variaties daarop als : „Kaatje zou eens kool op stoven, 't spek hing aan den zolder", — met het refrein „loodgieter, loodgieter". — Na afloop van de feesten, als de wegen niet te zeer uiteen liepen, brachten de jongens de meisjes thuis ; was dit wel het geval, dan lieten zij ze stil alleen gaan. In de eenvoudigheid huns harten nam niemand daar aanstoot aan, wetende dat om vier of vijf uur de koeien weer gemolken moesten worden.

Ieder der gasten nam een dergelijken avond voor zijne rekening, zoodat allen om de beurt bij allen geweest waren. Veelal werden de uitnodigingen medegegeven met den balletjesman, een typische Vechtfiguur.

Aan dit feest verwant, hoewel veel kalmer, is het *vet prijzen*, wat gebeurde, nadat de koe aan de balk of het varken aan de ladder hing.

's Avonds na het „half-achie” kwamen de buren en vrienden om de slacht te bewonderen, gewoonlijk alleen de mannen, op klompen, — in de week nooit 't wit voor — en zoolang het bezoek duurde de pet op 't hoofd.

Eerst werd er koffie met een balletje gepresenteerd, waaronder het gesprek natuurlijk liep over slachten in 't algemeen, en deze slacht in 't bijzonder, waarna de baas met de stallantaarn en zijn gasten de schuur in trok, waar het beest hing, dat dan luide geprezen werd, onder „och, och, wat is ie vet, 't kan toch erg meevallen en dat je vooruit toch nooit precies taxeeren kon, hoe vet ie wel was, en de baas het altijd wel gedocht en gezeid heeft”. Na de terugkomst stond er een flesch met wijden hals of een melkkan gevuld met jenever met stroop doorengemengd, op tafel. Een der gasten stelde een dronk in, om baas en vrouw te feliciteeren met de slacht „en ik hoop, dat je ze in gezondheid verconsemeeren mag”. Dat „verconsemeeren” weegt bij de boeren altijd erg zwaar. Als b.v. 's zomers bij den hooibouw het laatste voer, zooals gebruikelijk was, binnenkwam met de vlag er op, en al wat armen en beenen had, boven op de wagen geklommen, medekwam, en dan getraceerd werd op warme bollen naar verkiezing met of zonder stroop en melkchocolade, dan nam gewoonlijk de oudste knecht het woord om den baas geluk te wenschen, „en ik hoop, dat ze het in gezondheid verconsemeeren maggen”. Hij bedoelde dan het vee, het hooi.

Als de slacht aan kant was, werden de geschenken daarvan rondgezonden, wat een „proefie van de slacht” heette, en bestond uit rollade, rolpens, hoofdkaas of karbonade. Dominee, dokter en meester kregen ieder naar hun rang en stand met de boodschap: de groetenis van den baas en de vrouw en hier was een proefie van de slacht”, waarvan de hoegrootheid afhing van de sympathie, waarin ieder zich mocht verheugen. De meester, die, als de slachtmaand naderde, hoe langer hoe vriendelijker voor de welgestelde kinderen werd, kon eindelijk zijn, van verwachting kloppend, harte gerust stellen, als de kinderen gevraagd hadden, „meester, vader het gevragen, of ik morgen thuis blijven mag, want de koe of het varken wordt geslacht”.

De harst werd altijd in het zout gezet en bewaard voor de groote wintervisite, die voor de getrouwden was, wat vastelavond voor de jeugd was, of eigenlijk de winterherhaling van het zomerbezoek.

Ook stuurden de welgestelde boeren, wat van de slacht, aan de armen.

Kenmerkend voor deze streek is ook, dat de boeren aan de kalveren, wanneer zij in hun stal geboren werden, de namen van hun kinderen gaven.

Het uit-vrijen-gaan had ook zijn bepaalde regelen.

Zag men Zondagsmiddags tusschen 2 en 5 uur een boerenzoon op de tilbury uitgaan, met mooi opgetuigd paard, witte leidsels en een fraai gekleurd dek achter afhangende, dan wist men, dat ging op een meisje uit. Het was niet altijd noodig, dat hij het meisje reeds ontmoet had, dikwijls ging dat op recommandatie zoodat hij niet goed wist, welke van de dochters te vragen. Voorbeelden zijn er van, dat de jongeman avances maakte bij het meisje, dat hem op dat oogenblik het beste toeleek, en van wie hij dan hoorde, dat zij al verkeerung had, zoodat hij zich maar tot eene andere zuster wendde.

Nooit zou een boer aan de Vecht een boerendochter vragen uit Gooi, Betuwe of Veluwe, en ook niet omgekeerd, maar altijd denken aan de spreuk van Cats, dat men een bruid moet nemen uit een huis, waarvan men den rook kan zien. Kwam de jongeman aan de boerderij, die het doel van zijn reis was, dan reed hij er op, en verzoon een voorwendsel, b.v. dat er iets aan het tuig niet in orde was, of vroeg om eens te mogen opsteken.

De boer, die dadelijk alles begreep, noodde hem binnen, waar hij dan gelegenheid had te vragen, of hij de dochter eens spreken mocht.

Werd dit hem toegestaan, dan gingen beiden naar de pronk-kamer, waarvan de deur zorgvuldig gesloten werd. Al leek de jongeling het meisje nog zoo goed toe, zij liet hem altijd twee of drie malen terugkomen, vóór zij het „jawoord" gaf.

In dien tusschentijd had de vader gelegenheid te informeeren wie en wat eigenlijk de aanstaande schoonzoon was. Vielen deze informaties goed uit en wilde het meisje, dan ging alles als van een leien dakje, zoo niet dan gaf dit zelden aanleiding

tot familiedrama's. Ieder ging eenvoudig zijns weegs.

Was alles goed, dan ging de jonge boer gewoonlijk Zondags om de veertien dagen naar zijn meisje, bezocht met haar markten, harddraverijen, enz., maar voor geen geld zat hij naast haar in gezelschap, wel gingen de jongelui een paar uur onder melktijd op de opkamer vrijen.

Kwam het tot trouwen, dan werd er bruidgereden, wat men tegenwoordig nog wel eens ziet gebeuren op tilburries en een soort dogkarren, maar vroeger algemeen op krompaneelen sjeezen. Paard en zweep werden dan versierd met strikken en bloemen, en de getrouwde luiden gingen in Utrechtsche wagentjes achteraan.

Hadden bruid en bruidegom broers, dan vroegen dezen een meisje om mede bruid te rijden, — hadden ze zusters, dan kwamen er zoons van buren en vrienden vragen of zij van hun paard en tilbury gebruik wilden maken. De meisjes namen dan een spoomandje met bruidsuikeurs op de schoot mede, waaruit zij strooiden, overal waar langs den weg maar menschen en kinderen stonden.

Dit bruidsrijden gaf dikwijls aanleiding tot een volgend bruidsrijden.

Het groenmaken gebeurde op den dag van ondertrouw, en bestond uit slingers van sparregroen en palm, versierd met papieren bloemen en strikken van die intense kleuren van glimmend sitspapier, zooals men vroeger alleen op dorpen krijgen kon.

Opvallend is het dat de versiering een zéér sterk empire karakter had (Biedermeier). De vlag werd boven de deur gedrapeerd en op den spiegel met een vetkaars „Hulde aan bruid en bruidegom” geschreven, wat altijd te hoog begonnen werd en waarvan ook altijd de eerste letters te groot waren. Voor beiden werden de stoel en kopje versierd, en de pijp voor den bruidegom met bloempjes, die apart daarvoor te koop waren.

De bekende bruidstranenkom werd op tafel gezet, met bijbehorende lepel, die ook met bloempjes gesierd was, en die van hand tot hand en van mond tot mond ging. Daarbij een schaaltje met bruidsuikeurs en een met bitterkoekjes.

De groenmakers bleven den avond te gast, die zoowat hetzelfde verloop had als de vastelavond.

In de bruidsdagen ging het jonge paar de familie rond om

bruidsuikers te brengen en hen voor den trouwdag te noodigen. Op elk uur van den dag werden gelukwenschen in ontvangst genomen en bruidstranen aangeboden.

Wat de cadeaux betrof, enkelen brachten die mede, als ze kwamen gelukwenschen, of op den trouwdag, anderen wachtten daarmede tot de jongelui op de boerderij zaten, — er werd dan een dagje van gemaakt hen te bezoeken, hunne inrichting te bezien en te prijzen.

Van doopen en kraamvisites is weinig te zeggen. Dit gebeurt alles nog als vroeger, alleen was het toen de gewoonte, dat, als een jonge predikant voor het eerst een kind doopte, hij den doopeling een zilveren papelepel ten geschenke gaf.

Had men de boodschap door de baker ontvangen, „de groetenis van den baas en de vrouw, en dat de vrouw bevallen was van een „jongen” zoon (of „jonge” dochter)”, dan stroomden de taartjes en krentebrooden, tulbanden of zelfgebakken „kaakies” van alle kanten toe. Tien of veertien dagen later, werden de vrouwen van de notabelen en rijke boerinnen verzocht op de thee tegen vijf uur.

De baby, die als de pop van een rups was ingebakerd, werd vertoond; het gesprek liep natuurlijk over de gebeurtenis en alles wat daarbij annex was, en om half acht dekte de baker voor het avondbrood met koffie, waar alleen zoete kost bij gepresenteerd werd. In de eerste plaats, muisjes en suikerstukken, bestaande uit beschuit met muisjes, en kaneelkoeken. Kaas en vleesch waren contrebände.

Daarna kwamen de taartjes, of de prauwelen (obliën) om negen uur, half tien werd afscheid genomen, omdat het anders voor de kraamvrouw te vermoeiend zou zijn, — en de baker kreeg het footje.

De begrafenissen waren interessanter.

Vrijwel overal ziet men tegenwoordig begrafenissen met lijkkoetsen, maar tot voor 50 jaren geleden, geschiedde dit algemeen op de boerenkar, die donker grijs geverfd was.

Men leende daartoe bij vrienden, indien men ze zelf niet bezat, twee zwarte paarden, en het vereischte de uiterste bekwaamheid om op de betrekkelijk smalle wegen langs de Vecht deze twee paarden, die niet aan elkaar gewend waren, en soms

in het geheel niet gewoon in tweespan te gaan, met krommen dissel te sturen. Vooral 's winters met sneeuw was dit uiterst moeilijk.

De naaste buur naar de zijde der kerk, werd — mits hij boer was — verzocht de overledene te willen rijden.

De vrouwen, die het allernaast waren, namen ook op den wagen plaats, want alle vrouwen togen mede grafwaarts; dan volgden de mannen, — dominee en dokter mede — allen te voet.

Allen waren in het zwart gekleed, — naar gelang hun garderobe dit toeliet, — in jas of buis. Voor zij naar het sterfhuis gingen, spelden zij den langen zwarten lamfer rond om de bol van den hoogen hoed vast, en maakte die dan los als ze daar aankwamen, zoodat, zoolang zij het lijk volgden in den stoet, deze hen, in volle lengte, over de schouders en langs den rug hing.

De vrouwen droegen groote zwarte doeken over het hoofd, die tot halverwege de japonrok hingen.

Woonde men zeer dicht bij de kerk, dan werd de lijkist door de mannen op de schouders gedragen.

Was de overledene een kraamvrouw, dan werd over het zwarte kleed dat de lijkist dekte, kruiselings een wit servet gelegd, — dat een luier vertegenwoordigde, — en de kist op een baar aan de hand gedragen; en altijd, wanneer de overledene ongehuwd was, en van welken leeftijd ook, hadden de dragers witte das en handschoenen aan, — anders beide zwart.

De dragers werden zooveel mogelijk gekozen uit de armsten der gemeente, of uit hen, die door dienstverrichting of anderzins, in betrekking of onder bescherming stonden der familie, waarvan de doode deel uitmaakte.

Behalve de predikant, dokter en familie, (dat uitgestrekt werd zoover men maar eenigszins kon, want in kleine dorpen neefden bijna alle menschen elkaar), werden ook vrienden en bureu, — dat ook zoover mogelijk uitgestrekt werd, — op de begrafenis genoodigd, omdat men de overtuiging had, dat hoe grooter het aantal deelnemers was, hoe grooter eer men den overledene bewees.

De begrafenissen hadden tusschen twaalf en half twee 's middags, plaats, tusschen de schooluren, omdat de schoolmeester de eenige aanspreker was.

Even voor den tocht naar het kerkhof, werd door den predikant gebeden, en kwam de aanspreker vragen, of iemand be-

geerte had, de overledene nog eens te zien.

Was het, wat men een mooie doode noemde, dan werd dit als een voorteeken beschouwd, dat spoedig in de gemeente een ander volgen zou, ook, indien de doode een Zondag over, boven aarde stond.

Zoodra de stoet van het sterfhuis ging, begon men de kerkklok te luiden, wat naar gelang der finantiën, een heel of een half uur duurde.

Werd er, wat vroeger hoogst zelden voorkwam, aan het graf gesproken, dan werd er een boodschap naar den klokkenluider gestuurd, om even op te houden.

De predikant leidde de begrafenissen.

Terugkomende vereenigde men zich aan een eenvoudigen maaltijd, waarbij de predikant een hoofdstuk uit den Bijbel voorlas en naar aanleiding daarvan, troostwoorden sprak. De gesprekken bleven een godsdienstig karakter behouden.

Vroeger werd een stevige borrel nagedronken, maar de begrafenisbijeenkomsten ontaardden nooit in die eet- en drinkpartijen, zooals die bij dergelijke plechtigheden in Drente b.v. voorkwamen.

De kleeding van den schoolmeester, wanneer hij als aanspreker dienst deed, geleek toen veel op die van den predikant met steek, korte broek, mantel en bef; zoodat eens, een schoolmeester uit Vreeland, toen de Pruisen hier waren, even vóór Napoleon, er het slachtoffer van geworden is.

Op een keer, toen hij als leedaanzegger rondging en toevallig een afdeling Pruisische soldaten tegenkwam, namen dezen hem gevangen onder den uitroep: „Ha! da haben wir den verfluchten Prediger“. De predikant had namelijk hevig tegen hen uitgevaren. Hoe hard de schoolmeester ook schreeuwde en te keer ging, het hielp hem niets, hij werd naar Duitschland medegenomen, waar hij geruimen tijd vertoefd heeft, vóór het misverstand opgehelderd was.

7 Aug. 1913. Villa „Nova“,
's-Graveland.

H. W. J. SCHAAP—
VAN DER PEK.